

Předložená bakalářská práce má nesmírně cenné téma, jemuž je stále ještě zapotřebí věnovat patřičnou pozornost v našem teologickém prostoru, a to je téma inkulturace křesťanství do střeoevropského kulturního prostoru, s důrazem na západní slovanskou linii. Její počátky tradičně spojujeme s cyrilometodějskou misí a za jednoho z výrazných pokračovatelů považujeme osobu jezuitského teologa Tomáše Špidlíka a jeho pojetí západního slovanství a „církve středu“ jako nové možnosti, jak spojit to nejlepší z východní a západní křesťanské tradice.

Je zřejmé, že v tomto ohledu je téma autorovým dlouhodobým badatelským zájmem (viz úvodní část), což je zároveň předností i nevýhodou práce. Výhodou proto, že je vidět, že některé otázky dlouho a opakovaně promýšlí a je schopen neuváznout na tom, že pouze předloží historická fakta a popis mise či Špidlíkových hlavních tezí. Nevýhodou proto, že u čtenáře předpokládá, že fakta jsou obecně známa, takže je netřeba příliš rozvádět a také že se čtenář s autorem bakalářské práce shodne na jejich interpretaci.

Některé premisy v tomto smyslu zůstávají diskutabilní: např. definice inkulturace na s. 7 (obraz semene víry zasetého do kultury, aby ji proměnilo v křesťanskou je pouze jednou z teorií, jak může v teologickém pojetí vypadat vztah mezi kulturou a křesťanstvím, vůbec musíme mít předtím i definováno, jaké pojetí kultury v práci používáme). Podobně výchozí náznak definice kategorie prostřednictví v úvodu je nedostatečný. Je také krajně nepřesné říci, že práce vychází z textů Řehoře Nazíanského a sv. Cyrila. Co se týče sv. Řehoře, autor bakalářské práce se jednoznačně opřel především o interpretaci Řehořových myšlenek, kterou našel v textu T. Špidlíka. Samozřejmě by to nemuselo vadit, ale má to vliv na interpretaci myšlenkového celku: Špidlík totiž dohledává oporu pro své ideje v tom, jak rozumí některým Řehořovým textům, zatímco kdybychom konfrontovali pramenné Řehořovy texty nebo další patristické studie k tématu, viděli bychom patrný rozdíl mezi přístupem T. Špidlíka k Řehořovi a dalšími patrologickými přístupy k témuž autorovi.

O co mi jde: aby dobré téma, tj. inkulturace křesťanství do českého prostředí, ukázané na příkladu mise sv. Cyrila a Metoděje nebylo zbytečně zastřeno nedostatkem faktických dat, na nichž musí stavět každá interpretace. Autor totiž věnoval velkou pozornost vstupní historické kapitole, předložil v ní celou řadu zajímavých i sporných teorií, ale bez důkladného provázání s fakty. Autor se nezdržuje odkazy na odborné historické studie a prostě tlumočí, co považuje za jisté a obecně sdílené poznatky, způsobem, který zvláště v tomto typu akademického textu není vhodný. Za pozoruhodnou považuji např. teorii nookoridoru, za krajně spornou prezentaci útlaku Slovanů a teorii o tom, jak východní i západní křesťanství chybují a právě my „můžeme nabídnout pomocnou ruku národům (nejen slovanským), jihu i východu“ (s. 13).

Práci, dle mého názoru, také škodí tematická nesoustředěnost: přestože členění podkapitol dává práci dobrou logiku, uvnitř se pak autor snažil na poměrně malém prostoru předat příliš mnoho myšlenek, což textu neprospělo. Mám na mysli např. přehledovou tabulku o jednotlivých východních křesťanských ritech, která působí na daném místě práce nesourodě (viz s. 19-20), umístění. Podobně záměr objasnit, proč je Špidlíkovo myšlení aktuální (na s. 29 a nn.) za pomoci odkazů na církevní dokumenty LG, GS a EG je jako základní koncept vpořádku, ale způsob zpracování jednotlivých podnětů a jejich včlenění do třetí části druhé kapitoly není úplně šťastné.

Za velmi důležitou, ale nedopracovanou považuji tuto pasáž bakalářské práce ze s. 34:

„Pojem Logos – Slovo tvoří střed (christocentrický můžeme říci) Cyrilova Proglasu. Ale také smysly (sluch, zrak, chuť), tedy tělo je základem, u něhož začínají otvírat poznání prostého lidu, který má být veden prostřednictvím rozumu k duši, která je tím obrazem Božím, jak učili křesťanští otcové období patristiky včetně Řehoře Naziánského. Je zřejmé, že v Proglasu Cyril zcela přijímá povolání prostředníka (logikos – nositele slova) popsané Řehořem Naziánským, kdy prostředník následuje příklad Ježíše, který svými podobenstvími přibližoval svým učedníkům a následovníkům Boží království a záměr Hospodina, který má s námi lidmi. Duše je vedena k uvědomění si své smrtelnosti a rizika věčného trestu, pokud uvízne v tělesném životě pohanství a neobrátil se ke světlu a tihnutí po Slovu obsaženém v knihách.“

Ukazuje totiž důležitá témata i směr, kterým se chtěl její autor vydat ve třetí kapitole, a zároveň ilustruje výše řečené nedostatky práce. Mezi jednotlivými výroky chybí logická spojnice, je tu příliš velká zkratka v přechodu od pojmu *Logos* jako Boží slovo, jímž je Kristus k *logu* jakožto principu, který uspořádává skutečnost a odtud k čistě lidskému prostřednictví v tom smyslu, jak o něm snad hovoří Řehoř Naziánský, tj. že každý křesťan, který chce v Kristových stopách předat lidem své doby a kultury evangelium, se stává prostředníkem. Všechny tyto nuance výrazu *logos* jsou autorem zhuštěné do jediného odstavce a několika málo vět, přitom by stálo za to například dále prohloubit¹ teologickou interpretaci Konstantinova Proglasu na mnohem větším prostoru než je podkapitola bakalářské práce. Podobně včlenění výše uvedeného odstavce do kapitoly o Špidlíkově vymezení „slovanské spirituality“ by sice mělo svoji logiku, ale když nahlédneme do textu práce, je zřejmé, že navázat na něj prakticky bezprostředně slovanský personalismus, vitalismus a smysl pro celistvost (cituji podle bakalářské práce na téže straně) není ideální a závěrečná tvrzení kapitoly („Jeich podání Proglasu pro ně bylo živé (dýchající, vitální), protože nebylo založeno na abstraktních ideách platónské filozofie, ale na zkušenostech, který moravský lid osobně poznával od malička. Ale kromě vnějších jevů jako zvuk hromu, sladkost medu a libozvučnost hudby byl spojen také s emocionálním prožitkem tohoto prostého primitivního lidu (strachu, radosti, sounáležitosti, přijetí), tím zasahoval i celistvost slovanské duše s jejím středem v srdci“) je třeba lépe podložit. Pokud tu autor čerpá ze Špidlíka, musí být uvedeny odkazy na konkrétní místa, kde to říká, jestliže pak jde spíše o autorskou interpretaci slovanské spirituality, která je pouze inspirovaná Špidlíkovými texty, je třeba taková tvrzení podložit odkazy na historické studie k tématu.

Uvedené výhrady se pak týkají i třetí kapitoly a závěru práce. Osobně se nemohu smířit s aplikací pojmu „prostředník“ na křesťanského misionáře prakticky v téže rovině jako na Krista. Téma prostřednictví podle mého názoru mělo být lépe teologicky rozvedeno, i když chápu, kam autor mířil.

Uvedené nedostatky (nedostatečná podloženost dílčích - zejména historických - interpretací a závěrů odbornou literaturou, určitá neuspořádanost a teologická nedotaženost jednotlivých motivů) považuji za poměrně závažné, nicméně i přesto práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 26. 8. 2021

Doc. Denisa Červenková, ThD.

---

¹ Podobně jak se o to pokusil Igor Kišš ve svém příspěvku Pokus o rekonstrukci teologie Konstantína a Metoda v Byzantské revui 2009, s. 202-214, dostupné např. zde https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Husar4/subor/15_Kiss.pdf